

Istoria Psihologiei

22.02.2023

Psihe, logos – teoria despre suflet

Prin natura sa istoria psihologiei are ca obiect fundamental de studiu reprezentarea și analiza diverselor concepții despre psihic așa cum au apărut acestea și cum au evoluat dealungul istoriei.

Obs. Este important și relevant de reținut faptul că reflexiile teoretice despre psihic în general au fost prezente încă de la începuturi în toate marile culturi ale lumii, fiecare dintre acestea reușind să propună în mod inițial un anumit cadru teoretic general de reprezentare și de înțelegere a psihicului uman.

Cultura europeană a reușit în timp să imprime un traseu teoretic pentru psihologie care a făcut ca în mod progresiv eforturile teoretice despre psihicul uman să treacă de la diverse etape preponderent mistice, religioase și filosofice, la o etapă rațională care a vizat în mod deosebit și exclusiv construirea psihologiei ca disciplină științifică solidă și de sine stătătoare.

Istoria psihologiei a evoluat și s-a dezvoltat pe parcursul istoriei europene în general traversând următoarele mari etape:

- a. Antichitatea
- b. evul mediu
- c. perioada modernă
- d. Perioada contemporană

Antichitatea

secolul VII- VIII Înaintea erei noastre începutul secolului VI era noastră

Obs.: La modul general antichitatea specifică culturii latine conține următoarele perioade (etape intermediare):

- 1. Perioada presocratică, sec. VIII îen- secV en
- 2. Perioada socratica (sec V- IV îen)

3. Perioada elenistică (epoca post socratică, în special perioada de maximă înflorire a urmașilor spirituali Aristotel și Platon sec III- sec I îen
4. Epoca stoicismului roman sec I- II e n
5. Perioada creștinismului timpuriu sec I- V e.n

Obs.: Perioada de final a antichității conține câteva repere simbolice de mare impact asupra evoluției întregii culturi europene:

- Conciliul de la Niceea 325 en Este actul de naștere a creștinismului
- Opera Sfântului Augustin 354- 430 en

Obs.: Augustin este considerat ca reper ce încheie antichitatea și în același timp este considerat primul psiholog religios al culturii europene.

Anul 529- împăratul roman Iustinian închide oficial școala platonică de la Atena, școală ce dăinuise aproape 1000 de ani.

Obs.: Dea lungul antichității teoriile despre psihic a fost elaborate urmând un traseu conceptual care pornește de la desprinderea de mitologie și te gândire de tip mitic și urmărește să atingă un ideal de raționalitate pentru înțelegerea psihicului.

Obs.: Cu excepția perioadei de final al antichității teoriile despre psihic în această perioadă au fost în general lipsite de un substrat teologic.

Obs. Marile opere ale antichității privitoare la psihicul omenesc și-au lăsat amprenta și au influențat ulterior apariția unor curente din psihologia modernă și contemporană.

Obs. Termenii fundamentali utilizați inclusiv în psihologia contemporană deși au originea în antichitate în mod special în operele culturilor grece, ex: Psihiatrie, psihe Și iatrea = Vindecarea sufletului.

Obs. Nici una dintre problemele despre suflet și psihic criticate în antichitate nu și-au găsit o rezolvare mulțumitoare nici în ziua de astăzi.

Antichitatea perioade distincte

Perioada presocratică sec VIII- V îen

Școlii de gândire

1. Școala milesiană sec VI îen

Thales, Anaximene, Anaximandru

Moment de ruptură, gândire logică, fără mituri

2. Școala pitagoreică sec IV îen

Primul autor din cultura europeană și universală care postulează existența unor raporturi matematice între fenomenele naturii. În acest fel s-a deschis Calea posibilității a utiliza matematica pentru a înțelege nu doar raporturile cantitative dintre fenomene ci și existența ca atare formată dintr-un șir de fenomene care poate fi înțeles prin matematică – Pitagora.

3. Școala atomistă - Democrit și Leocip

Atomos- ceia ce nu poate fi divizat

4. Școala eleată, Poate fi și trebuie să fie înțeleasă doar în mod corelativ și complementar cu doctrina lui Heraclit

„Nu ne putem scălda de 2 ori în același râu.” – Heraclit

Nimic nu e stabil, totul e într-un flux continuu.

Opoziția este reprezentată de această școală.

5. Școala sofistă

Protagoras

„ Omul este măsura tuturor lucrurilor”.

Sofism- un raționament corect în aparență dar fals în realitate.

Obs. Perioada Presocratică prezintă importanță deosebită pentru apariția și dezvoltarea științei în general din mai multe motive:

1. Se renunță la gândirea de tip mitologic Și se caută pentru prima dată principii raționale care să stea la baza existenței.
2. Postul aria existenței unor raporturi matematice Între formele naturii,(fapt care a permis ulterior utilizarea matematicii pentru a descrie fenomenele naturii).
3. Identificarea primelor principii raționale cu valabilitate universală (existența între cauză – efect, Necesitatea logică de a avea principii universale și formularea pentru prima dată a unor principii exclusiv abstracte prin care să ne putem reprezenta existența).

Perioada socratica

este cea mai înfloritoare și cea mai fecundă în teorii perioada din cadrul antichității grecești, perioada centrată în jurul figurii lui Socrate.

Socrate (470- 399 îen)

-Este considerat figura arhetipală atâtea culturi umaniste în general, cât și a apariției psihologiei ca disciplină distinctă.

-A fost de condiție modestă, nu a scris și nu a publicat niciodată nimic.

-a influențat în mod masiv și puternic o serie de discipoli care i-au preluat ideile și le-au exprimat în scris.

-a fost acuzat de coruperea tineretului, d promovarea și propagarea unor idei care nu erau în acord cu cei care conduceau politic societatea și ulterior a fost judecat, condamnat la moarte și executat.

Metoda de lucru socratică visa în primul rând încercarea de al face pe interlocutor să înțeleagă limitele posibilității rațiunii umane, de a înțelege în general existența.

Obs. Maxima socratică „ cunoaște-te pe tine însuți” vizează nu doar o cunoaștere de tip psihologic, ce implică un obiect mai adânc, acela de a încerca să înțelegem cum anume este posibilă orice tip de cunoaștere în general.

Platon (427- 347 îen)

- Cel mai important discipol socratic
- făcea parte din elita intelectuală a vremii.
- a scris și a publicat foarte mult, opera platonice constând în scrieri, dialoguri
- dezvoltă în general teorii care este despre temele abordate (Organizarea politică, problema valorilor, psihic și nemurirea psihicului)
- este considerat cel mai important fondator al întregii culturi europene, unii autori mergând până acolo încât au afirmat că întreaga cultură și filosofie europeană nu reprezintă nimic altceva decât un șir lung de note de subsol la dialogurile platoniciene.

Aristotel (388- 322 îen)

- A făcut parte din elita intelectuală și politică a vremii
- a scris și publicat foarte mult (operele Aristotelice reprezintă scrieri masive, abstracte reci și dificile și în general sunt redactate în forma impozantă a tratatului).
- Este părintele științei în general, nu doar a celei occidentale, Atât în sensul că a fost primul autor care a încercat să definească cunoașterea de tip științific, dar și primul autor care a făcut o clasificare a științelor.
- Aristotel este creatorul unor științe precum: fizică, astronomie, meteorologie, logică, este cel mai mare logician din istoria umanității.
- În același timp este și creatorul unor discipline umaniste și unitare: primul autor care a oferit tratate de bază despre etică, oratorie și retorică.
- Este primul autor din istoria psihologiei care a scris un tratat masiv și sistematic despre psihic și funcționarea psihicului: despre suflet.

Perioada elenistică, postsocratică

este o perioadă imediat următoare perioade clasice și poate fi localizată temporal cu aproximație în intervalul cuprins între secolul III îen și sec I îen (Cu observația că unii istorici împing sfârșitul perioadei până în secolul I en)

1. Școala epicureică (Epicur) sec IV- III îen
2. Școala sceptică
3. Școala stoică (stoicismul și imperial roman, stoicismul clasic grecesc)

Perioada creștinismului timpuriu (După momentul Isus Hristos)

În acest interval istoric lumea creștină încă nu este organizată instituțional, dar chiar și așa apar gânditori de anvergură intelectuală deosebită, autori care au scris în principal tratată de natură teologică, dar prin care vizau în mod explicit și chestiuni teoretice despre psihicul uman, despre sufletul omului.

-Dionisie Areopagitul

-Platin 205- 270 en

-Conciliul de la Niceea 325 en

-Sf. Augustin 354 - 430 en

-Căderea Imperiului Roman de Apus 475

-Iustinian al II-lea închide școala de la Atena 529

Perspectiva generală asupra istoriei psihologiei

Sucesiunea în timp a teoriilor și perspectivelor psihologice scoate la iveală în primă instanță cel mai puțin o serie destul de diversă de elemente și teorii, serie care nu pare să aibă un liant comun de profunzime. Ceea ce vedem evoluția istorică seamănă mai degrabă cu

o succesiune ce nu pare să trateze nici o unitate de fond din acest motiv istoricul psihologiei trebuie să fie în măsură să scoată la iveală pe de o parte într-o manieră sistematică acele elemente care au totuși continuitate în istoria psihologiei și pe de altă parte să ofere metode coerente și eficiente de a înțelege și analiza acele elemente de continuitate din istoria psihologiei.

Elemente generale de continuitate în istoria psihologiei

istoricii psihologiei au propus în cadrul acestei perspective următoarele elemente teoretice asumate de interes teoretic prezente în aproape orice teorie psihologică.

1. Raporturile dintre baza biologică și nivelul psihic

aici în general s-au întâlnit 2 perspective generale:

- a. Psihicul ca rezultat al suportului material și care are exclusiv funcția de înțelegere în existență
 - b. psihicul ca o formă superioară funcționarea a suportului material, formă care nu mai are rolul de înțelegere și orientare, ce și rolul de adaptare și eficientizare (progres) în sens antropologic general.
2. Raporturile dintre planul social și planul psihic individual (modul în care poate fi influențată funcționarea în sens general a psihismului individual de către planul social)
 3. Principiul dezvoltării psihice (asumă în diverse forme faptul că funcțiile și capacitățile psihice cunosc o dezvoltare în timp)
 4. Principiul acțiunii (postulează interacțiunea între mediul psihic și psihicul individual- bilateral)
 5. principiul unității funcționale și a înțelegerii structurale a psihicului uman în general (postulează existența unor legături funcționale între diversele procese psihice, elemente psihice în așa fel încât psihismul individual se prezintă ca un tot unitar și coerent din punct de vedere teoretic).

Elemente generale de metodologie a cercetării în istoria psihologiei

istoricii psihologiei a făcut observația potrivit căreia dintr-o perspectivă metodologică elementele de interes pentru cercetătorul trecutului psihologiei sunt:

1. Obiectul de studiu al psihologiei (există o relativă diversitate a punctelor de vedere: pentru unii autori obiectul psihologiei este psihicul la modul general și abstract, pentru alții trăirile interioare, pentru alți autori, pentru alți autori este comportamentul, pentru alții obiectul este reprezentat de înțelegerea a tipologiei trăirilor și comportamentelor inclusiv acelor ce provin din zona presupus clinică – maladii)
2. scopul gândirii psihologice din cazul diverselor teorii (gândirea de tip filozofic, religios, științific)
3. Terminologia (a cunoscut o evoluție constantă, punctul de origine pentru psihologie dar și pentru alte științe -cultura grecească)
4. Metodologia de cercetare

Specificul metodologic general al istoriei psihologiei ca disciplină de sine stătătoare

dintr-o perspectivă generală istoria psihologiei trebuie considerată ca o disciplină de sine stătătoare având în vedere următoarele criterii și aspecte:

-istoria psihologiei este o disciplină fundamentală

Istoria psihologiei este o disciplină fundamentală din cel puțin 2 motive: - Întrucât conține sub aspect formal toate teoriile și dezvoltările teoretice din psihologie

-întrucât conține de asemenea toate problemele și toate soluțiile care interesează atât psihologia cât și domeniile înrudite.

-Istoria psihologiei este o disciplină deschisă întrucât:

-Teoriile psihologiei pot cunoaște schimbări

-modurile de a privi și de a considera o anumită perioadă istorică pot ele însele cunoaște schimbări.

-Istoria psihologiei este o disciplină democratică:

-întrucât nici una dintre problemele teoretice majore ale psihologiei nu a cunoscut o rezolvare teoretică definitivă

chiar dacă problemele psihologiei nu și-au găsit o rezolvare definitivă, totuși în niciun moment din istorie efortul de a le lămuri nu a încetat.

Obs.: Din punct de vedere metodologic, istoricii psihologiei au propus diverse metode simplificate de aportare a trecutului psihologiei:

-Studiul general pe perioada istorice(este vorba de o abordare combinată care ține seama de cât mai multe elemente și repere istorice concrete din diversele perioade istorice.

-Metoda cercetării exclusive a teoriilor psihologice propriu-zise (În acest sens unii autori au propus chiar teorii specifice pentru anumite perioade istorice din istoria psihologiei: perioada filozofică, perioada teologică, perioada științifică.

-Metoda cercetării și înțelegerii marilor personalități din istoria psihologiei

Obs.: Asta metodă de cercetare din istoria psihologiei presupune pe de o parte cercetarea teoriei Psihologice propriu-zise, dar în același timp și evoluția biografică generală a personalității care a propus și creat o anumită teorie psihologică.

Perioada presocratică. Caracteristici generale și importanța acestei perioade pentru cultura europeană și pentru istoria psihologiei

Perioada sec.VI- VII îen – Socrate (470 - 399 îen)

Școli de gândire:

1. școala milesiană (Tales, Anaximandru, Anaximene)
2. Școala pitagoreică (Pitagora sec V îen)
3. Școala atomistă (Democrit, Lemocit)
4. Școala eleată (Lenon)

5. școala sofistă (Protagoras)

Caracteristici ale gândirii presocratice:

1. Pentru prima dată în istorie se realizează saltul de la gândirea de tip mitologic la o gândire de tip exclusiv rațional bazată pe reguli logice și pe principii universale.
2. Pentru prima dată este formulată ipoteza existenței unor raporturi matematice între formele naturii (Pitagora este cel care a formulat și dezvoltat pentru prima dată principiul matematic al interpretării și înțelegerii fenomenelor naturii, iar acest fapt a condus ulterior la nașterea științei moderne - fizică, chimie, astronomie, logică)
3. Pentru prima dată s-au formulat ipoteze privitoare la structura limbajului Socrate a fost primul care a postulat existența conceptelor generale, în acest fel devenea posibilă utilizarea limbajului pentru a descrie situații și contexte cu valabilitate universală.
4. Pentru prima dată gândirea rațională devine capabilă să conștientizeze că ea însăși poate omite abuzuri și poate forța rațiunea spre concluzii discutabile și false.

Concluzii:

prin problemele atinse și prin soluțiile formulate școlile de gândire presocratice reprezintă niște adevărate puncte de plecare pentru toate domeniile culturale și științifice formulate în spațiul european. Chiar dacă teoriile presocratice sunt formulate utilizând un limbaj științific rudimentar și incipient totuși atât prin temele admise cât și prin modul de formulare al soluțiilor școlile presocratice, pe ansamblul, reprezintă primul mare moment al științei occidentale.

Obs.: pentru psihologie și istoria ei, presocraticii prezintă importanță tocmai pentru că au formulat necesitatea unor principii universale și abstracte pentru a înțelege nu doar fenomenele naturii ci și ființa umană și psihicul acesteia. În această perioadă se manifestă și fondatorul medicinei occidentale Hipocrate, care formulează pentru prima dată în istorie ideea existenței unor cauze identificabile pentru

problemele de sănătate ale individului. Apare astfel și ideea posibilității de vindecare (460- 370 ien).